

Lausunto

09.09.2026

Asia: VN/20413/2026

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Luonnoksen vaikutustenarvioinnissa todetaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun tai pakkokeinolain 10 luvun mukaista sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuuksien arvioidaan tuovan tuomioistuimen päätettäväksi satoja uusia tapauksia.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että viime vuosina on tehty useita pistemäisiä lainsäädäntöuudistuksia, joiden aiheuttama lisätyömäärä on arvioitu joko vähäiseksi kuten tässä tai kokonaan olemassaolevan määräraha-kehityksen sisällä toteutettavaksi. Arviot työmäärästä ja sen taloudellisista vaikutuksista ovat Tuomariliiton käsityksen mukaan olleet jatkuvasti alimitoitettuja. Myös näiden uudistusten kumulatiivinen vaikutus on toistuvasti jäänyt arvioimatta ja huomioimatta, mikä on johtanut siihen, että tuomioistuinten työkuorman lisäys on jäänyt kokonaan huomioimatta. Tämä kehitys on omiaan kuormittamaan jo valmiiksi aliresursoituja tuomioistuuksia.

Pakkokeinot ovat kiireellinen erityisosaamista vaativa asiaryhmä, jonka ratkaisemiseen tuomioistuimessa tulee varata päivystysluontoisia resursseja. Sanomattakin on selvää, että nämä sidotut ratkaisijaresurssit ovat poissa muiden tuomioistuimessa ratkaistavana olevien asioiden

käsittelystä. Kun tarvittavia lisämäärärahoja ei ole muutosten yhteydessä osoitettu, menettely edelleen pidentää nyt jo sietämättömällä tasolla olevia käsittelyaikoja.

Edelleen resurssoinnissa on huomioitava tuomioistuinten tietojärjestelmäkehitys (AIPA). Kun tuomioistuimissa on siirrytty asioiden sähköiseen käsittelyyn, jokainen uusi asiaryhmä vaatii resursseja tietojärjestelmäkehitykseen, jotta asioiden käsittely tuomioistuimessa on mahdollista.

Muut huomiot

Tuomariliitto toteaa, että rikoksiin liittyvät lainvalvontaviranomaiset ovat saaneet laajalti uusia toimival-tuuksia ja samalla rikostiedustelua on nykyisen hallituksen toimikaudella muutettu laajalti uhkaperusteiseksi.

Tuomioistuinten kannalta on keskeistä se, miten tiedustelukeinojen käytön edellytyksiä arvioidaan ja millaista selvitystä tuomioistuimelle tulee esittää, jotta tuomioistuimella on myös tosiasiallinen mahdollisuus valvoa luvan myöntämisen edellytyksiä. Rikostiedusteluun liittyvän tuomioistuimen päätöksenteon keskeisenä tehtävänä on varmistaa perusoikeuksiin puuttuvien tiedustelumenetelmien lainmukaisuus ja oikeasuhtaisuus. Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden puutteet ovat olleet uhkaperusteista rikostiedustelua koskeneiden lakiehdotusten keskeinen ongelma.

Tuomariliiton näkökulmasta perusoikeuksien turvaaminen ja päätösten kohteen ja myös lainsäädännön soveltajan oikeusturva edellyttää selvästi täsmällisempiä säännöksiä.

Myös perustuslakivaliokunta on todennut, että osittaismuutokset ovat omiaan vaikeuttamaan kokonaiskuvan saamista esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännöstä ja sen vaikutuksista ja niiden toimivuutta ja hyväksyttävyyttä tulisi kattavasti selvittää (PeVL 98/2022 vp, kohdat 1–3).

Helminen Johanna
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry